

УДК: 94(477):2(091):284.9«19»
 DOI: 10.24919/2519-058x.6.123899

Антон СИЧЕВСЬКИЙ,
<http://orcid.org/0000-0002-7836-3405>
 кандидат історичних наук, старший викладач кафедри історії України
 Житомирського державного університету імені Івана Франка
 (Україна, Житомир) syczewski@gmail.com

МІСТИЧНА СЕКТА ІОАННІТІВ У КАТЕРИНОСЛАВСЬКІЙ ЄПАРХІЇ НА ПОЧАТКУ ХХ ст.

Проаналізовано специфіку пропагандистсько-агітаційної та організаційної діяльності секти іоаннітів у Катеринославській єпархії на початку ХХ ст. Розкрито сутність культу боготворіння постаті священика Іоанна Кронштадтського. Висвітлено еволюцію поглядів іоаннітів щодо ролі Іоанна Кронштадтського: Христос – святий – пророк. Встановлено вагомість у середовищі іоаннітів харизматичного лідерства. З'ясовано, що містична секта іоаннітів була відгалуженням релігійного руху хлістів. Простежено есхатологічні засади релігійного вчення провідника секти В. Горобця. Висвітлено побутовий та духовний уклад життя іоаннітів у Нікополі, організацію ними монастирського осередку. Проаналізовано заходи та методи боротьби православних місіонерів з функціонуванням секти.

Ключові слова: секта, іоанніти, хлісти, Катеринославська єпархія, місіонерство, есхатологія.

Anton SYCHEVSKYI,
 PhD (History), Senior Lecturer of Department of Ukraine's History,
 Zhytomyr Ivan Franko State University
 (Ukraine, Zhytomyr) syczewski@gmail.com

THE MYSTERIOUS SECT OF THE IOANNITES IN THE DIOCESE IN EKATERINOSLAV AT THE BEGINNING OF THE 20th CENTURY

This article analyzes the specificity of the propaganda-agitation and organizational activity of the Ioannite sect in Ekaterinoslav diocese at the beginning of the 20th century. The spiritual and social circumstances that contributed to the spread of the sectarian movement in the region have been established. The essence of the cult of worship of the personality of priest Ioann of Kronstadt is revealed.

The settlements of the diocese were found in which the sectarian congregations functioned. The personal composition of sectarian communities in the region is revealed. The measures of the struggle of the Orthodox Church with the Ioannites, defined at the 4th All-Russian Missionary Congress in 1908, were exposed. The heterogeneity of the sectarian doctrine in the communities of the Ioannites is demonstrated. The characteristic features of the sectarian prayer collections are illuminated.

The significance in the Ioannite environment of charismatic leadership is established. The dogma of the sectarian doctrine as preached by V. Horobets, the head of the sect in Nikopol city, is considered. The domestic and spiritual way of life of the Ioannites in Nikopol city and organization of their monastic cells are illustrated. The sources of funding for the Ioanite sect in Ekaterinoslav diocese also are considered.

As has been found out, V. Horobets also held anti-Semitic positions in his own propaganda. The evolution of the Ioannites's views on the role of Ioann of Kronstadt is analyzed. It was discovered that the sect advocated the doctrine of the dominance of the Antichrist on earth in the person of the famous Russian writer L. Tolstoy. It was established that the mystical sect of Ioannites was the branch of the religious movement of the Khlysts. The eschatological foundations of the religious doctrine of the leader of the sect, V. Horobets, who called himself one chosen by God, and, ultimately, the Christ themselves, are traced. It is discovered that the supreme leader of the Orthodox Church in the diocese, although he considered the activity of the sect to be negative, did not support the idea of excommunication of V. Horobets as a heretic.

The views of Ioanites, regarding the prohibition of marital cohabitation, the birth of children – these «foetuses of sinfulness», which was the result of the destruction of family couples and negligent attitude towards children, and the growth of their mortality in communities are elucidated. The internal conflicts, that arose within the Nikopol sect on the basis of material abuse of V. Horobets and his disordered sexual life, have been analyzed. The fact of

the rape of one of his juvenile adepts by the sect's leader; the resonance of which in the sectarian environment led to the revision by the Ioannites of the image of V. Horobets, is highlighted. The measures and methods of struggle of Orthodox missionaries with the functioning of the sect are analyzed. It is found that among the priests of the Ekaterinoslav diocese, there were supporters of the sectarian doctrine. It is revealed that since the time of V. Horobets's repentance and renouncing of his views, the number of Ioannites sharply decreased, and the community's activity fell into decline.

Key words: sect, Ioannites, Klysty, Ekaterinoslav Diocese, missionary, eschatology.

Антон СЫЧЕВСКИЙ,

*кандидат исторических наук, старший преподаватель кафедры истории Украины
Житомирского государственного университета имени Ивана Франко
(Украина, Житомир) syczewski@gmail.com*

МИСТИЧЕСКАЯ СЕКТА ИОАННИТОВ В ЕКАТЕРИНОСЛАВСКОЙ ЕПАРХИИ В НАЧАЛЕ ХХ в.

Проанализирована специфика пропагандистско-агитационной и организационной деятельности секты иоаннитов в Екатеринославской епархии в начале ХХ ст. Раскрыта сущность культа боготворения личности священника Иоанна Кронштадтского. Отражена эволюция взглядов иоаннитов относительно роли Иоанна Кронштадтского: Христос – святой – пророк. Установлена весомость в среде иоаннитов харизматического лидерства. Выяснено, что мистическая секта иоаннитов была ответвлением религиозного движения хлыстов. Прослежены эсхатологические принципы религиозного учения главаря секты В. Горобца. Отражен бытовой и духовный уклад жизни иоаннитов в г. Никополь, организацию ими монастырского центра. Проанализированы мероприятия и методы борьбы православных миссионеров с функционированием секты.

Ключевые слова: секта, иоанниты, хлысты, Екатеринославская епархия, миссионерство, эсхатология.

Постановка проблеми. Початок ХХ ст. в Російській імперії знаменувався ціннісними перетвореннями суспільства. Населення під впливом революційних подій чутливо ставилося до критики, що лунала у бік духовенства та Російської православної церкви. Матеріальні спекуляції, відхід частини церковників від норм моралі, честі та гідності відштовхували народні маси від традиційних віросповідань. Шукання духовних сенсів, праведності життя, бажання своїми вчинками служити вищій цілі, прославлінню Христа, сприяли зародженню різних сектантських рухів. Зрештою, пропаганда нових релігійних учень велася на законних засадах, оскільки царем було проголошено свободу віросповідання, тому апарат державного примусу практично не використовувався. У цих умовах в лоні православ'я виникла внутрішньоцерковна секта іоаннітів, яка засадничо конструювалася на містицизмі.

Аналіз досліджень. Проблема функціонування секти іоаннітів знайшла своє відображення у сучасній українській історіографії. Першим звернув увагу на окремі сюжети історичного шляху секти в Херсонській та Катеринославській губерніях О. Касьянов, який сконцентрував дослідницьку увагу на с. Маріїнське та частково м. Нікополь (Касьянов, 2004). Розглядом релігійної доктрини іоаннітів займалася Л. Шугаєва, яка довела хіліастичне спрямування секти (Шугаєва, 2006). У рамках наукових студій релігійного підпілля на Вінничині першої половини ХХ ст. О. Логінов розглянув становище місцевого іоаннітства протягом 1920 – 1950-х рр. (Логінов, 2007). Проте окремого дослідження, яке б повноцінно розкривало історію секти іоаннітів на початку ХХ ст. у Катеринославській єпархії, досі немає.

Мета статті – проаналізувати діяльність іоаннітів на території Катеринославської єпархії на початку ХХ ст., особливості сектантського віровчення, локалізацію осередків іоаннітства, розкрити протистояння інституту православного місіонерства та секти іоаннітів.

Виклад основного матеріалу. На початку ХХ ст. Російська православна церква переживала важкі часи, які духовенство називало «революційним штурмом» сектантства, чому сприяла втрата народом віри у Бога, несприйняття церковнослужителів, які значною мірою перестали дотримуватися норм християнської етики, моралі, цінностей. Священики, за незначним винятком, віддалилися від духовних потреб своєї пастви (Щеголев, 1908а: 455–456).

Православне духовенство вбачало загрозу у свободі віросповідання та віротерпимості, що були проголошені в імперії Романових Маніфестом 17 квітня 1906 р. З цього приводу священник К. Щеголев зазначав: «Він запалив релігійну революцію, з якою тепер потрібна напружена боротьба» (Щеголев, 1908b: 253). На його думку, православна церква потребувала відродження церковно-парафіяльного життя кожної громади, натомість цього не сталося, за його роздумами, «полум'я сектантства яскраво розгориться на Русі святих до меж, які тепер і передбачати важко» (Щеголев, 1908b: 256).

У часи розгортання революційного атеїзму, суспільної індиферентності, народних хитань, пошуків «живої» віри поміж православних зародилася нова секта містичного коріння – іоаннітство, ватажки якої скористалися постаттю відомого Іоанна Сергієва в своїх меркантильних цілях. Священик Андріївського собору м. Кронштадт Іоанн Сергієв (1829 – 1908) прославився в імперії за зцілення, що здійснювалися його богоугодними молитвами. Дар о. Іоанна (Кронштадтського) став причиною того, що православні віряни вбачали у ньому Божого обранця, наділеного вищою силою, чудотворною благодаттю (Всероссийский Батюшка, 1909: 18–19).

Іоаннітство активно заявило про себе в Катеринославській єпархії у 1908 р. В основі віровчення секти лежала хлистівська ідея про перевтілення Христа. За їхнім вченням, батюшка Іоанн Сергієв був Богом, Христосом. Як і у секти хлистів, іоанніти мали свою богородицю – Порфірію Кісельову, яку називали «пренепорочною дівою». В секті були свої страці, пророки, ангели і архангели, наприклад, Міхаїл Петров. Іоанніти почитали о. Іоанна Кронштадтського, в Троїці славимого. Перед його портретом вони здійснювали богослужіння, читали акафісти, запалювали лампадки, ставили свічки (Афанасьєв, Шалкинский, 1909а: 10–11).

Найбільших успіхів в єпархії пропаганда іоаннітів досягнула в Олександрівському та Павлоградському повітах. Поширювали вчення книгоноші журналу «Кронштадтский маяк», які в кількості 500 осіб мандрували територіями Російської імперії. Проповідники іоаннітів завжди проявляли себе як ревнителі православної віри, відвідували православні богослужіння, сповідалися і причащалися (Афанасьєв, Шалкинский, 1909а: 11).

В Олександрівському повіті іоаннітство поширилося у селах: Санжарівка, Іванівка, Андріївка та навколишніх селах: Чернявщина, Черноглазівка та Васильківка Павлоградського повіту (Афанасьєв, Шалкинский, 1909b: 15).

Проблему діяльності секти іоаннітів розглядали у ході роботи т. зв. «київського» IV Всеросійського місіонерського з'їзду у 1908 р. У боротьбі з сектою з'їзд дав такі рекомендації: 1. доручити священникам відноситися до проповідників іоаннітства з обережністю, допускати їх до Святих Тайн тільки за представленням ними посвідчень про їхню благонадійність; 2. адаптувати зміст проповідей в місцях появи секти до окреслення помилковості пунктів сектантського вчення (про суд, Друге пришествя Христа); 3. надавати гласності випадкам шахрайства іоаннітів; 4. давати задоволення містичним запитам душі народу, які тягнуть їх до іоаннітів, – за рахунок урочистих богослужінь в православній церкві, хресних ходів; 5. публічне викриття іоаннітів за допомогою очевидців о. Іоанна та осіб, які чули його проповіді, порівнюючи їх розповіді з вченням іоаннітів (Афанасьєв, Шалкинский, 1909а: 11–12).

21 лютого 1909 р. єпархіальний місіонер, священник М. Боголюбов відвідав іоаннітів с. Гаврилівка Олександрівського повіту. Сектанти з'явилися у селі в 1903 р. До секти належало 8 сімей на чолі з Авдієм Раком, Іваном Гаркушею та двома братами Ткаченками.

У будинку А. Рака місіонер провів бесіду з питань втілення Христа Спасителя, почитання Божої Матері та прославління святих. Як з'ясувалося, іоанніти помістили портрет о. Іоанна поміж ікон, а на шії разом з хрестиком носили медальйон із зображенням о. Іоанна (Из жизни, 1909: 275–276).

22 лютого М. Боголюбов здійснив місіонерську поїздку до с. Іванівка Олександрівського повіту. У селі сектантство було насаджено у 1906 р. книгоношею «Товариства поширення релігійно-моральної просвіти у душі православної церкви» Іваном Матчіним. В Іванівці діяла доволі чисельна громада іоаннітів, лише дорослих – 200 осіб. В Іванівці місіонер провів три бесіди: в домі іоанніта Георгія Теращенка, другу – у парафіяльному храмі, після вечірнього богослужіння, у присутності великої кількості православних, третю – на зборах іоаннітів в будинку Федора Яре-

менка. Спілкування торкалося таких тем: втілення Христа, Друге пришестя, його ознаки; почитання Божої Матері, її прославлення; канонізація святих (Із життя, 1909: 276).

Бесіди показали, що місцеві іоанніти визнавали о. Іоанна Сином Божим, який прийшов на землю вдруге для суду над світом. Також вони заявляли, що о. Іоанн 20 грудня 1907 р. помер і через три дні воскрес. Очільників секти в Російській імперії – М. Большакова і В. Пустошкіна називали пророками Енохом та Іллею, які явилися на землю перед кінцем світу; старця Назарія, що жив у Кронштадті, – Іоанном Богословом, а П. Кісельову – непорочною Дівою (Із життя, 1909: 276–277).

Іванівські іоанніти розміщували поруч з іконами Спасителя та Божої Матері портрети о. Іоанна та П. Кісельової, перед якими запалювали лампадки і свічки. Сектанти щоденно влаштовували свої збори, під час яких зверталися до портрета о. Іоанна: «Спасителю, отче Іоанне, моли Бога про нас». Православну церкву іоанніти постійно відвідували, здійснюючи протягом всього богослужіння земні поклони, і причащалися «тіла дорогого батюшки» щотижня (Із життя, 1909: 277).

23 лютого місіонер відвідав с. Весела Олександрівського повіту, де проживало сім іоаннітів. Як встановив М. Боголюбов, сектанти були менш фанатичними, ніж іванівські, хоча також розміщували в оселях портрети о. Іоанна (Із життя, 1909: 277).

У 1909 р. іоанніти вели пропаганду на заводах у Луганську, проте безрезультативно (Із життя, 1909: 278).

Єпархіальний місіонер М. Боголюбов розділяв іоаннітів на дві групи: щирих шанувальників імені о. Іоанна Кронштадтського та справжніх фанатиків. Про останніх він зазначав, що вони під впливом будь-яких бесід жорстко проявляють ненависть до місіонерів, яких обзивали «толстовцями» і «слугами антихриста» (Боголюбов, 1909: 327–328).

27 жовтня 1910 р. єпархіальний місіонер М. Назаревський у Преображенській церкві м. Нікополь провів бесіду з іоаннітами, у ході якої місіонери спробували показати безглуздя їхніх поглядів, за що сектанти влаштували у храмі безпорядки, які вгамувала лише поліція (Місіонерская беседа, 1910: 850).

У Нікополі секта з'явилася з осені 1909 р. на чолі з 39-річним Василем Федоровичем Горобцем, який з 1905 р. перестав стригти волосся на голові, викривав недоліки суспільства і христинського життя та розповідав навколишнім про чудесні видіння. Місцеві жителі не йняли йому віри, вважаючи це проявом психозу (Іоанниты, 1910: 898).

До початку своєї проповідницької діяльності В. Горобець служив капітаном судна. В Нікополі його вчення не мало особливого успіху, тому він намагався заманити у секту жителів сіл Катеринославської і Херсонської губерній. Серед селян пропаганда ідей іоаннітів дала результати – наприклад, у с. Маріїнське Херсонського повіту до В. Горобця примкнули сім'ї Радьків, Похорців, Шміголів та Макаренків. Останні навіть продали своє майно та переселилися до Нікополя. За виручені кошти вони планували на земельній ділянці В. Горобця звести молитовний будинок, однак місцева влада заборонила забудову. Проте іоанніти обійшли це рішення, вибудували двоповерховий цегляний житловий будинок, дах якого прикрасили хрестами з різнокольорової черепиці (Іоанниты, 1910: 899).

В. Горобець заснував у себе цілий скит. Настоятель громади заперечував таїнство шлюбу та виступав проти вживання м'яса, відповідно до своїх т. зв. «видінь», проповідував настання Другого пришестя Христа. Пояснював він це так: сонце згасло (правда Господня), місяць не дає світла (священники відхилились від істини), зірки попадали (це – іоанніти), пророки Ілля (о. Іоанн Кронштадтський) та Енох прийшли. За словами В. Горобця, іоаннітів Христос поставив для викриття пастирів православної церкви. Нікопольські іоанніти не вважали себе членами православної церкви, яку В. Горобець називав «лукавою», «бісівською», а її пастирів – «брехунами», «лютими вовками», «найманцями» (Місіонерская беседа, 1910: 850).

Нікопольські адепти секти називали В. Горобця отцем або ж ієромонахом. Станом на 1 листопада 1910 р. послідовників Горобця, які проживали у громаді, налічувалося близько 100 осіб, половина з яких були дітьми віком до 15 років. Зокрема, окрім вказаних, у місцевій секті перебували родини Забалуков, Ткалічів, Дроков, Резніченків (жителі с. Маріїнське), Грицаїв, Євенків, Rogozіних (з с. Шелохівка Катеринославського повіту). Також громаду відвідували родини Руденків

і Чорних з с. Лапинка, Новіковів з с. Довгалівка та Головків з сусіднього м. Нікополь (Іоанниты, 1910: 900).

Тричі на добу (вранці, ввечері та вночі) члени секти В. Горобця збиралися на богомоління, яке складалося з читання акафістів, співу молитов, церковних піснопінь з коліноприклонінням. Іоанніти тримали постійний піст і проповідували аскетичний спосіб життя. До тайнства причастя вони приступали кожної неділі. У спілкуванні називали одне одного «братами» і «сестрами». Найменування «іоанніти» ними не використовувалося, себе ж вважали «істинно віруючими» (Іоанниты, 1910: 900).

Матеріальне забезпечення секта отримувала від бакалійної та хлібної булочної торгівлі в Нікополі. Пропаганда нікопольських іоаннітів реалізовувалася залученням книгонош, що обходили села і розповсюджували сектантську літературу. Ідеї В. Горобця призвели до того, що 40-річна Марфа Чорна з с. Лапинка покинула чоловіка і дітей та переїхала жити до будинку т. зв. «ієромонаха». Схожий випадок трапився і в Нікополі – дружина служителя поліції, старшого городового, – теж перебралася до Горобцівського скита. Селяни навіть приїздили до В. Горобця для здійснення вичитувань над хворими, за що платили 15–20 коп. (Іоанниты, 1910: 901–902).

Очільник нікопольських іоаннітів був відвертим антисемітом, в своїй критиці негативних явищ у середовищі православного духовенства власні аргументи постійно зводив до порівнянь з євреями (Іоанниты, 1910: 903).

На початку свого вчення нікопольські іоанніти оголосили о. Іоанна Кронштадтського Христосом, пізніше – святим, врешті ж – пророком, предтечею Другого пришествя Христа, який начебто невидимо жив на землі. В. Горобець заявляв своїм adeptам, що від портрета о. Іоанна Кронштадтського від отримав зцілення ніг (Іоанниты, 1910: 904).

За поглядами нікопольської секти, антихрист встановив царство на землі в образі графа Л. Толстого, портрети якого називали іконами звіря. На їхню думку, антихрист діяв невидимим способом, духовно. Щодо другого пришествя Христа на землю – Ілля і Енох – діяли на землі «в душі». В. Горобець називав Іллею Іоанна Кронштадтського, а Енохом – самого себе (Іоанниты, 1910: 904–905).

Провідник нікопольських іоаннітів ніяк не міг визначитися з датою кінця світу, постійно змінюючи її, за своїми провидіннями: спочатку він говорив, що це трапиться 20 травня, потім – 15 серпня 1909 р., наостанок – 1 січня 1910 р. (Іоанниты, 1910: 905).

Діти, за поглядами іоаннітів, були плодом гріха і якщо хворіли, дорослі сектанти не зверталися до лікарів, наслідком чого лише у 1910 р. стали смерті 10 осіб (Іоанниты, 1910: 906).

Нікопольські іоанніти врешті дійшли думки, що Церква Христова поділяється на язичницьку та православну, до останньої, звісно ж, зараховували власне самих себе. Панівну православну церкву звинувачували в гріховності, пороках, тому говорили, що вона уподібнилася язичницькій (Іоанниты, 1910: 906).

Про себе В. Горобець заявив, що він є Божим обранцем, і сам Бог призвав його бути провісником істинного вчення ще у 1905 р. під час єврейського погрому, який відбувся на пароплаві, де він служив (Іоанниты, 1910: 907).

Твори світських письменників, таких як І. Крилов, О. Пушкін, М. Гоголь, М. Лермонтов іоанніти засуджували як «богомерзотні» та «диявольські» (Іоанниты, 1910: 908).

Місіонер О. Афанасьєв з бесіди з В. Горобцем виніс переконання, що голова секти тимчасово прикривався прапором іоаннітства і в недалекому майбутньому сам себе оголосить Христом та утворить новий хлистівський корабель. Так, О. Афанасьєв писав: «Коли я його запитав, за яким правом він іменує себе настоятелем, він відповів: «Право це передав мені Христос»; коли ж я його назвав самозванцем, він відповів: «Христос теж був самозванець; він прийняв владу від Бога і мене поставив настоятелем» (Афанасьєв, 1910: 12).

Духовенство Катеринославської єпархії ставилося з пієтетом до постаті Іоанна Кронштадтського. Так, священник Сергій Шалкінський навіть висловлював сподівання, що православна церква в найближчому майбутньому урочисто канонізує о. Іоанна, а його останки будуть відкриті для поклоніння віруючих (Шалкинский, 1910: 53).

Водночас священник звертав увагу на релігійну неосвіченість тих, хто обожнював о. Іоанна як Бога. С. Шалкінський намагався упередити паству від злих намірів секти іоаннітів, про яких

писав: «Такі проповідники – самозванці, яких ніхто на проповідь не посилав, яких о. Іоанн прокляв, а «хто любить спілкування з проклятими, ті з нами і посічуться». Ці брехливі проповідники не шанують, а ганьблять, принижують о. Іоанна, вживаючи його ім'я для цілей наживи, обману, сіяння сімейної смуті, розладів і навіть розпусти» (Шалкинський, 1910: 54–55).

У боротьбі з сектантством православні місіонери здебільшого використовували метод публічних диспутів. Проте у випадку з іоаннітством вони дійшли висновку, що бесіди малоприсадатні та й неможливі в міру містицизму та фанатизму секти. Найбільш резонним вважалося відлучення активу секти від церкви, як еретиків, передовсім В. Горобця, втім ця пропозиція не була втілена (Афанасьєв, 1911а: 175).

У 1911 р. місіонерське братство 4 благочинного округу Катеринославського повіту проводило з іоаннітами бесіди полемічного характеру з роздачею листків і брошур (Афанасьєв, 1911b: 208).

У розмовах з іоаннітами місіонери використовували цитати з Біблії щодо втілення Христа, визнання його істинним Богом, надприродного народження Спасителя, єдності в Христосі Боголюдини, пріснодівства Божої Матері. Також звертали увагу на божественності таїнства шлюбу (Афанасьєв, 1911с: 247–257).

Як свідчили колишні члени нікопольської секти, у 1911 р. В. Горобець почав наполегливо вселяти своїм adeptам думку про те, що він є Христосом (Іоанниты, 1911: 615).

Наприклад, навесні 1911 р. іоанніти Василь Рогозін, Стефан Радько і Митрофан Лаврушка були заарештовані поліцією за організацію незаконних зборів у с. Томаківка Катеринославського повіту. Перебуваючи в ув'язненні, «брати» зверталися до свого «отця» за порадою, як їм себе поводити за ґратами, на що В. Горобець відповідав: «За ваше повстання (одного разу вони мали суперечку з своїм наставником) Бог покарав вас, відсік від виноградної лози, спробуйте-но побути без лози, тоді побачите. Дивіться на образ Спасителя і твердо тримайте в умах і серцях ваших, що Я – Отець, і Отець в мені: покайтесь і Бог пробачить вас» (Іоанниты, 1911: 616).

Усі члени громади В. Горобця проводили дні в молитвах і строгому пості, харчуватися дозволялося лише один раз на добу, дехто ж накладав на себе особливу «спокуту» – і не їв протягом двох діб. Самовиснаження призводило й до передчасної смертності, зокрема у 1910 р. померли 15 осіб (Іоанниты, 1911: 617).

Варто відзначити, що спальня В. Горобця мала досить дивний інтер'єр: в ній була вішалка і три стільці, на одному з яких спав настоятель (Іоанниты, 1911: 618).

Внаслідок внутрішніх негарздів і розбіжностей наприкінці 1910 р. та після Пасхи 1911 р. громаду В. Горобця полишили селяни с. Маріїнське Дмитро Кайдаш, Давид і Павло Прохорець, Савва Кірічек, Варвара Сердюкова з своїми сім'ями, а також селяни с. Шелохівка Кіндрат Грицай та В. Рогозін (Іоанниты, 1911: 618).

Станом на 1911 р. у т. зв. «братську кружку» нікопольські сектанти внесли доволі велику суму коштів – 16 тис. руб. Цього ж року викрилися і факти розпусного життя та блуду очільника нікопольської секти. Вночі В. Горобець запрошував до себе молодих дівчат Чуйкову, Сердюкову, Шміголь, Євенкову буцімто для релігійних розмов, натомість змушував їх насолоджувати його обцілюваннями. Врешті нічні зустрічі закінчилися зґвалтуванням Пелагії Євенкової. Дівчина повідомила про цей злочин членів громади, але одразу ж ніхто не їняв їй віри, що мало не призвело до самогубства жертви (Іоанниты, 1911: 618–619). Варто відзначити, що на момент статевого насильства П. Євенкова була лише 14-річною дівчинкою (Афанасьєв, 1912: 427).

В. Горобець побоювався розголосу мерзотного злочину та кримінальної відповідальності. Зібравши наблизених осіб, він доручив їм втішити П. Євенкову, пообіцяти їй купити гостинець, спідницю матері, у разі ж відмови дівчини – доводити, що вона розумово відстала і втратила цноту ще до вступу до сектантської громади. П. Євенкова ніяк не могла заспокоїтися після насильства, у неї почався психічний розлад, громаду вона залишила і проживала у свого дідуся в с. Шелохівці (Іоанниты, 1911: 620).

23 липня 1911 р. члени «Горобцівського братства» склали на ім'я Синоду прохання про відлучення їх від Російської православної церкви. Щоправда, доручена особа В. Рогозін, який мав передати машинопис до Синоду, прибувши до Петербурга, побоювався робити такий необдуманий крок і залишив документ при собі (Іоанниты, 1911: 621–622).

3 квітня 1911 р. В. Горобець почав самостійно виконувати обов'язки священика, для чого було куплено облачення та священні посудини. Щосереди, щоп'ятниці і щонеділі він здійснював літургії та навіть таїнство причастя (Иоанниты, 1911: 622). Станом на цей рік секта іоаннітів була поширена у 2-му і 3-му благочинних округах Олександрівського повіту, в 5-му благочинному окрузі Маріупольського повіту, у 3-му окрузі Бахмутського повіту та в м. Нікополь (Афанасьев, 1912: 428).

Голова Нікопольського пастирсько-місіонерського братства Леонід Богоявленський неодноразово відвідував збори В. Горобця, викриваючи брехливість його проповідей і вчення (Афанасьев, 1912: 454).

Кількість послідовників В. Горобця різко скоротилася на початку 1912 р. – в його громаді залишилося тільки 40 осіб (Афанасьев, 1912: 429).

Однак у Катеринославській єпархії були і православні священики, які ставали на захист іоаннітів. Наприклад, священик І. Покровський писав, що «не можна з плеча рубити іоаннітів, причисляючи їх до хлистів» (Покровский, 1912: 776). Що ж до заборони причастя іоаннітам священик навіть висловив занепокоєння, що це порушує настанови Іоанна Кронштадтського, який, за словами І. Покровського, закликав причащатися щоденно. Наслідком «невмотивованої» заборони причастя він вважав встановлення іоаннітами особливого обряду духовного спілкування з о. Іоанном Кронштадтським: обноситься лампада і кожен, вмочивши пальці, причащається елеєм (Покровский, 1912: 777).

У с. Єгорівка Маріупольського повіту іоаннітство поширилося в середовищі сектантів-шалопутів, нове вчення перейняли 12 сімей. В Єгорівці секта іоаннітів зародилася внаслідок відвідин села іоаннітськими книгоношами, т. зв. «пророками» з молодими дівчатами в чорних платтях, з білими хустками на голові. Окрім літератури, вони роздавали селянам «іоаннівські» просфори, «благословенну» воду, чашечку з портретом Іоанна Кронштадтського для причащення з неї, вінчики «з гробу о. Іоанна», великі та малі портрети свого кумира (Смык, 1912: 1056–1058). 25–27 травня 1912 р. у Єгорівці окружний місіонер Володимир Попов, парафіяльний священик Прокопій Смик і православний книгоноша Базайкін провели місіонерські курси. Головним опонентом у їхніх бесідах з іоаннітами виступив Трофим Апанасенко (Из жизни, 1912: 898–900).

У Маріупольському повіті духовенство 5-го благочинного округу постановило у 1912 р. взагалі відлучити іоаннітів від Св. Причастя. Після цього сім сімей іоаннітів у с. Єгорівка покалися, відкрито відреклися від вчення іоаннітів та дали розписку ніколи до них не повертатися. Тоді ж очільники іоаннітів у селі Т. Апанасенко, М. Тарасенко, В. Шамрай та І. Єременко повели відкрити боротьбу супроти парафіяльного священика П. Смика і місіонерів, обмовляючи їх за кожної нагоди (Смык, 1912: 1058).

У квітні 1912 р. Синод прийняв постанову, згідно із якою, в офіційних церковних актах секту іоаннітів називали «хлистами-кісельовцями», за ім'ям засновниці Порфїрії (Матрьони) Іванівни Кісельової, яка померла у 1905 р. (Афанасьев, 1913: 14–15).

28 листопада 1912 р. лідер нікопольської секти В. Горобець під впливом хвороби і страху смерті, побоювся Божого суду, тому й розкався у своїх вчинках та відрікся від еретичного вчення. Цей акт відбувся у формі відповідей на питання, які йому поставив священик Преображенської церкви м. Нікополь Леонід Богоявленський. Також при сповіді В. Горобця були присутні священик Покровської церкви м. Нікополь Іоанн Веселовський, син В. Горобця – Василь, іоанніт Іуда Ткаліч та ще п'ять adeptок секти (Афанасьев, 1913: 16, 18). Зокрема В. Горобець заявив: «Я щиро усвідомлю себе винним в тому, що серед вірян поширював безглузде вчення і цим вченням я спокусив багатьох вірян, в чому каюся і прошу вибачення. Церква, заснована Христом на землі, є і існуватиме до кінця світу. У церкві є істинні пастирі та благодатні таїнства. Я зізнаюся, що негідно мені іменуватися істинним християнином» (Афанасьев, 1913: 16–17).

Проблема діяльності секти іоаннітів розглядалася й на Катеринославському єпархіальному місіонерському з'їзді 11 червня 1913 р. Було прийнято постанову про відлучення від причастя іоаннітів загалом у всій єпархії (Екатеринославский, 1913: 589). Кількість послідовників секти іоаннітів у Катеринославській єпархії відчутно скоротилася, наприклад, у с. Конські Раздори Олександрівського повіту їх було 10 осіб (Из жизни, 1913: 921).

Після смерті В. Горобця у 1913 р. секта іоаннітів почала занепадати. У нікопольській громаді залишилося менш як 20 adeptів секти. Молитовні зібрання проводив син померлого – 19-річний Василь (Верник, 1913: 396–397).

Священик В'ячеслав Вернік, який відвідав нікопольське гніздо іоаннітів, згадував про залишки секти: «Шкода було дивитися на цих людей, бо жалюгідні вони були: більшість з них худі до неможливості, страшенно виснажені, – звичайно, ті, яких можна віднести до сліпих фанатиків, особливо жінки; є такого виду і чоловіки, але є з останніх ті, що відрізняються особливо міцною статурою і відповідно хорошим здоров'ям; це, звичайно ті, які собі на думці: поїсти, поспати, прожити без особливих турбот» (Вернік, 1913: 398).

Багатьох членів громади довіра сектантському вченню і нав'язаний В. Горобцем спосіб життя призвів до псування власної долі та паралізованості самореалізації. Наприклад, 80-річне подружжя за час перебування у секті втратило трьох синів (Вернік, 1913: 398).

Висновки. Таким чином, іоаннітство поширилося в Катеринославській єпархії як наслідок загальноімперської пропаганди нової сектантської ідеології обоження постаті священика Іоанна Кронштадтського. Результативності діяльності секти сприяло поширення книгоношами агітаційної літератури в середовищі довірливого селянства православного віросповідання та сектантів-шалопутів. Позицію харизматичного лідерства у регіоні відігравав колишній моряк В. Горобець, який створив громаду в м. Нікополь на принципах монастиря. Секта іоаннітів була відгалуженням хлистівства, так, наприкінці свого життя наставник нікопольської секти В. Горобець навіть намагався проголосити себе Христосом. Прихильники іоаннітського вчення притримувалися есхатологічних поглядів. Цурання світського життя і літератури мало прояв в оголошенні письменника Л. Толстого антихристом, який латентно царює на землі. Постійне постування, голодування та відмова від лікарської допомоги стали наслідком високої смертності іоаннітів.

Православні місіонери провадили заходи на припинення діяльності секти іоаннітів в єпархії, проводячи з ними богословські бесіди. Тривалий час діалогу не виходило, а зустрічі закінчувалися словесними конфліктами, оскільки сектанти хулили православну церкву, доводячи, що вона стала диявольською, а то й язичницькою. Монолітність секти було зруйновано фінансовими махінаціями, девіантною статевою поведінкою її лідера В. Горобця, скоєного ним звалтування неповнолітньої дівчини, яка після цього мало не скоїла суїцид. Після викриття цих фактів чисельність adeptів секти поступово зменшилася. Незважаючи на прагнення В. Горобця відлучити громаду від православної церкви, тяжка хвороба у 1912 р. докорінно змінила його світогляд – палкий іоанніт щиро покався за поширення лукавого вчення. Зі смертю харизматичного наставника активність секти іоаннітів у Катеринославській єпархії пішла на спад.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ І ЛІТЕРАТУРИ

Афанасьев, Шалкинский, 1909a – Афанасьев А., Шалкинский С. Состояние сектантства и раскола в Екатеринославской епархии в 1908-м году // Екатеринославские епархиальные ведомости. 1909. № 9. Отдел неофициальный. Прибавление. С. 1–12.

Афанасьев, Шалкинский, 1909b – Афанасьев А., Шалкинский С. Состояние сектантства и раскола в Екатеринославской епархии в 1908-м году // Екатеринославские епархиальные ведомости. 1909. № 10. Отдел неофициальный. Прибавление. С. 13–29.

Афанасьев, 1910 – Афанасьев А. Состояние сектантства и раскола и деятельность православной миссии в Екатеринославской епархии в 1909-м году // Екатеринославские епархиальные ведомости. 1910. № 5. Отдел неофициальный. Прибавление. С. 1–12.

Афанасьев, 1911a – Афанасьев А. Состояние сектантства и раскола и деятельность православной миссии в Екатеринославской епархии в 1910-м году // Екатеринославские епархиальные ведомости. 1911. № 6. Отдел неофициальный. С. 159–181.

Афанасьев, 1911b – Афанасьев А. Состояние сектантства и раскола и деятельность православной миссии в Екатеринославской епархии в 1910-м году // Екатеринославские епархиальные ведомости. 1911. № 7. Отдел неофициальный. С. 204–212.

Афанасьев, 1911c – Афанасьев А. Краткий свод текстов Св. Писания, уясняющих православное учение по вопросам, пререкаемым сектантами новоизраильянами-хлыстами и иоаннитами // Екатеринославские епархиальные ведомости. 1911. № 9. Отдел неофициальный. С. 246–259.

Афанасьев, 1912 – Афанасьев А. Состояние сектантства и раскола и деятельность православной миссии в Екатеринославской епархии в 1911-м году // Екатеринославские епархиальные ведомости. 1912. № 8. Отдел неофициальный. С. 417–462.

Афанасьев, 1913 – Афанасьев А. Состояние сектантства и деятельность православной миссии в Екатеринославской епархии в 1912 году // *Екатеринославские епархиальные ведомости*. 1913. № 8. Отдел неофициальный. Прибавление. С. 1–46.

Боголюбов, 1909 – Боголюбов Н. Меры борьбы с «иоаннитством» // *Екатеринославские епархиальные ведомости*. 1909. № 12. Отдел неофициальный. С. 327–330.

Верник, 1913 – Верник В. Никопольские «катакомбы» // *Екатеринославские епархиальные ведомости*. 1913. № 14. Отдел неофициальный. С. 396–402.

Всероссийский Батюшка, 1909 – Всероссийский Батюшка о. Иоанн // *Екатеринославские епархиальные ведомости*. 1909. № 1. Отдел неофициальный. С. 17–19.

Екатеринославский, 1913 – Екатеринославский епархиальный миссионерский съезд // *Екатеринославские епархиальные ведомости*. 1913. № 20. Отдел неофициальный. С. 584–596.

Из жизни, 1909 – Из жизни миссии Екатеринославской епархии // *Екатеринославские епархиальные ведомости*. 1909. № 10. Отдел неофициальный. С. 275–281.

Из жизни, 1912 – Из жизни миссии Екатеринославской епархии // *Екатеринославские епархиальные ведомости*. 1912. № 21. Отдел неофициальный. С. 896–904.

Из жизни, 1913 – Из жизни миссии Екатеринославской епархии // *Екатеринославские епархиальные ведомости*. 1913. № 33. Отдел неофициальный. С. 921–924.

Иоанниты, 1910 – Иоанниты в м. Никополе и их еретическое учение // *Екатеринославские епархиальные ведомости*. 1910. № 34. Отдел неофициальный. С. 898–910.

Иоанниты, 1911 – Иоанниты в м. Никополе и их еретическое учение // *Екатеринославские епархиальные ведомости*. 1911. № 27. Отдел неофициальный. С. 613–624.

Касьянов, 2004 – Касьянов О. В. Деятельность секты иоаннитов в с. Марьинское Екатеринославской губернии в 1908–1929 годах // *Придніпров'я: історико-краєзнавчі дослідження: Зб. наук. пр. / Редкол.: С. І. Світленко (відп. ред.) та ін. Дніпропетровськ, 2004. С. 121–130.*

Логінов, 2007 – Логінов О. Ліквідація «іоаннітського» руху в 1920–1950-х рр. на Вінниччині // *З архівів ВУЧК-ГПУ-НКВД-КГБ*. 2007. № 2 (29). С. 18–38.

Миссионерская беседа, 1910 – Миссионерская беседа с иоаннитами в м. Никополе // *Екатеринославские епархиальные ведомости*. 1910. № 33. Отдел неофициальный. С. 850.

Покровский, 1912 – Покровский И. Что делать? // *Екатеринославские епархиальные ведомости*. 1912. № 17. Отдел неофициальный. С. 776–777.

Смык, 1912 – Смык П. Хлысты киселевцы в с. Егоровке и миссионерские беседы // *Екатеринославские епархиальные ведомости*. 1912. № 25. Отдел неофициальный. С. 1056–1059.

Шалкинский, 1910 – Шалкинский С. Поучение в день годовщины по смерти о. Иоанна Кронштадтского пред совершением панихиды // *Екатеринославские епархиальные ведомости*. 1910. № 2. Отдел неофициальный. С. 51–55.

Шугаева, 2006 – Шугаева Л.М. Іоанніти – течія хіліастично-есхатологічного спрямування православного походження // *Українське релігієзнавство*. 2006. № 39. С. 145–153.

Щеголев, 1908a – Щеголев К. Чего не доставало и не достаёт нашей миссии (Набросок мыслей и наблюдений) // *Екатеринославские епархиальные ведомости*. 1908. № 7. Отдел неофициальный. С. 252–256.

Щеголев, 1908b – Щеголев К. Помогите разобраться // *Екатеринославские епархиальные ведомости*. 1908. № 13. Отдел неофициальный. С. 455–458.

REFERENCES

Afanasev, Shalkinskiy, 1909a – Afanasev A., Shalkinskiy S. Sostoyanie sektantstva i raskola v Yekaterinoslavskoy eparkhii v 1908-m godu [The state of sectarianism and schism in the Ekaterinoslav Diocese in 1908] // *Ekaterinoslav Diocesan Bulletin*, 1909, Nr 9, unofficial part, addition, pp. 1–12 [in Russian].

Afanasev, Shalkinskiy, 1909b – Afanasev A., Shalkinskiy S. Sostoyanie sektantstva i raskola v Yekaterinoslavskoy eparkhii v 1908-m godu [The state of sectarianism and schism in the Ekaterinoslav Diocese in 1908] // *Ekaterinoslav Diocesan Bulletin*, 1909, Nr. 10, unofficial part, addition, pp. 13–29 [in Russian].

Afanasev, 1910 – Afanasev A. Sostoyanie sektantstva i raskola i deyatelnost pravoslavnoy missii v Yekaterinoslavskoy eparkhii v 1909-m godu [The state of sectarianism and division and the activities of the Orthodox mission in the Ekaterinoslav Diocese in 1909] // *Ekaterinoslav Diocesan Bulletin*, 1910, Nr. 5, unofficial part, addition, pp. 1–12 [in Russian].

Afanasev, 1911a – Afanasev A. Sostoyanie sektantstva i raskola i deyatelnost pravoslavnoy missii v Yekaterinoslavskoy eparkhii v 1910-m godu [The state of sectarianism and division and the activities of the Orthodox mission in the Ekaterinoslav Diocese in 1910] // *Ekaterinoslav Diocesan Bulletin*, 1911, Nr. 6, unofficial part, pp. 159–181 [in Russian].

Afanasev, 1911b – Afanasev A. Sostoyanie sektantstva i raskola i deyatelnost pravoslavnoy missii v Yekaterinoslavskoy eparkhii v 1910-m godu [The state of sectarianism and division and the activities of the Orthodox mission in the Ekaterinoslav Diocese in 1910] // Ekaterinoslav Diocesan Bulletin, 1911, Nr. 7, unofficial part, pp. 204–212 [in Russian].

Afanasev, 1911c – Afanasev A. Kratkiy svod tekstov Sv. Pisaniya, uyasnyayushchikh pravoslavnoe uchenie po voprosam, prerekaemym sektantami novoizrailytanami-khlystami i ioannitami [A brief summary of the texts of the Holy Scriptures, which clarify the Orthodox teaching on the issues that the sects of the New Israelites-Khlysts and Ioannites] // Ekaterinoslav Diocesan Bulletin, 1911, Nr. 9, unofficial part, pp. 246–259 [in Russian].

Afanasev, 1912 – Afanasev A. Sostoyanie sektantstva i raskola i deyatelnost pravoslavnoy missii v Yekaterinoslavskoy eparkhii v 1911-m godu [The state of sectarianism and division and the activities of the Orthodox mission in the Ekaterinoslav Diocese in 1911] // Ekaterinoslav Diocesan Bulletin, 1912, Nr. 8, unofficial part, pp. 417–462 [in Russian].

Afanasev, 1913 – Afanasev A. Sostoyanie sektantstva i deyatelnost pravoslavnoy missii v Yekaterinoslavskoy eparkhii v 1912 godu [The state of sectarianism and the activities of the Orthodox mission in the Ekaterinoslav Diocese in 1912] // Ekaterinoslav Diocesan Bulletin, 1913, Nr. 8, unofficial part, addition, pp. 1–46 [in Russian].

Bogolyubov, 1909 – Bogolyubov N. Mery borby s «ioannitstvom» [Measures to combat «Ioannism»] // Ekaterinoslav Diocesan Bulletin, 1909, Nr. 12, unofficial part, pp. 327–330 [in Russian].

Vernik, 1913 – Vernik V. Nikopolskie «katakomy» [Nikopol «catacombs»] // Ekaterinoslav Diocesan Bulletin, 1913, Nr. 14, unofficial part, pp. 396–402 [in Russian].

Vserossiyskiy Batyushka, 1909 – Vserossiyskiy Batyushka o. Ioann [The All-Russian Father, Fr. Ioann] // Ekaterinoslav Diocesan Bulletin, 1909, Nr. 1, unofficial part, pp. 17–19 [in Russian].

Yekaterinoslavskiy, 1913 – Yekaterinoslavskiy eparkhialnyy missionerskiy sezd [Ekaterinoslav Diocesan Missionary Congress] // Ekaterinoslav Diocesan Bulletin, 1913, Nr. 20, unofficial part, pp. 584–596 [in Russian].

Iz zhizni, 1909 – Iz zhizni missii Yekaterinoslavskoy eparkhii [From the life of the mission of the Ekaterinoslav Diocese] // Ekaterinoslav Diocesan Bulletin, 1909, Nr. 10, unofficial part, pp. 275–281 [in Russian].

Iz zhizni, 1912 – Iz zhizni missii Yekaterinoslavskoy eparkhii [From the life of the mission of the Ekaterinoslav Diocese] // Ekaterinoslav Diocesan Bulletin, 1912, Nr. 21, unofficial part, pp. 896–904 [in Russian].

Iz zhizni, 1913 – Iz zhizni missii Yekaterinoslavskoy eparkhii [From the life of the mission of the Ekaterinoslav Diocese] // Ekaterinoslav Diocesan Bulletin, 1913, Nr. 33, unofficial part, pp. 921–924 [in Russian].

Ioannity, 1910 – Ioannity v m. Nikopole i ikh ereticheskoe uchenie [The Ioannites in the city of Nikopol and their heretical teachings] // Ekaterinoslav Diocesan Bulletin, 1910, Nr. 34, unofficial part, pp. 898–910 [in Russian].

Ioannity, 1911 – Ioannity v m. Nikopole i ikh ereticheskoe uchenie [The Ioannites in the city of Nikopol and their heretical teachings] // Ekaterinoslav Diocesan Bulletin, 1911, Nr. 27, unofficial part, pp. 613–624 [in Russian].

Kasyanov, 2004 – Kasyanov O. V. Deyatelnost sekty ioannitov v s. Marinskoe Yekaterinoslavskoy gubernii v 1908–1929 godakh [The activities of the Ioannite sect in the village Mariinskoe of the Ekaterinoslav province in 1908–1929] // Prydniprovyia: historical local lore investigations: collection of scientific papers / Editorial board: S. I. Svitlenko (executive editor) and others. Dnipropetrovsk, 2004, pp. 121–130 [in Russian].

Loginov, 2007 – Loginov O. Likvidatsiya «ioannitskogo» rukhu v 1920–1950-kh rr. na Vinnichchini [Elimination of «Ioanit» movement in Vinnytsya region in 1920–1950th] // Z arkhiviv VUChK-GPU-NKVD-KGB, 2007, Nr. 2 (29), pp. 18–38 [in Ukrainian].

Missionerskaya beseda, 1910 – Missionerskaya beseda s ioannitami v m. Nikopole [Missionary conversation with the Ioannites in Nikopol] // Ekaterinoslav Diocesan Bulletin, 1910, Nr. 33, unofficial part, p. 850 [in Russian].

Pokrovskiy, 1912 – Pokrovskiy I. Chto delat? [What to do?] // Ekaterinoslav Diocesan Bulletin, 1912, Nr. 17, unofficial part, pp. 776–777 [in Russian].

Smyk, 1912 – Smyk P. Khlysty-kiselevtsy v s. Yegorovke i missionerskie besedy [The Klysts-kiselevtsy in the village Egorovka and missionary talks] // Ekaterinoslav Diocesan Bulletin, 1912, Nr. 25, unofficial part, pp. 1056–1059 [in Russian].

Shalkinskiy, 1910 – Shalkinskiy S. Pouchenie v den godovshchiny po smerti o. Ioanna Kronshtadtskogo pred soversheniem panikhidy [A lesson on the anniversary of the death of priest Ioann Kronshtadtskiy before commemorating] // Ekaterinoslav Diocesan Bulletin, 1910, Nr. 2, unofficial part, pp. 51–55 [in Russian].

Shugaeva, 2006 – Shugaeva L.M. Ioanniti – techiya khiliastichno-eskhatologichnogo sryamuvannya pravoslavnogo pokhodzhennya [The Ioannites – the course of chiliastic-eschatological orientation of the Orthodox origin] // Ukrainian Religious Studies, 2006, Nr. 39, pp. 145–153 [in Ukrainian].

Shchegolev, 1908a – Shchegolev K. Chego ne dostavalo i ne dostaet nashey missii (Nabrosok mysley i nablyudenyi) [What was lacking and lacking our mission (outline of thoughts and observations)] // Ekaterinoslav Diocesan Bulletin, 1908, Nr. 7, unofficial part, pp. 252–256 [in Russian].

Shchegolev, 1908b – Shchegolev K. Pomogite razobratsya [Help to understand] // Ekaterinoslav Diocesan Bulletin, 1908, Nr. 13, unofficial part, pp. 455–458 [in Russian].

Стаття надійшла до редакції 2.02.2018 р.